

in objectione adductæ. Ad primam enim respondetur, ex forma præcepti in rigore nihil posse colligi; quia (ut dixi) per illam particulam, *ex toto*, non quælibet totalitas, ut sic dicam, nec summa perfectio amoris significatur aut præcipitur, sed illa quæ consistit in perfecta tendentia ad Deum ut ultimum finem, per amorem, quo et ipse super omnia, et alia propter ipsum diligentur. Ultra hanc autem perfectionem seu totalitatem, aliquid plus in ipsomet amore dari potest, quod sub consilium cadat, ut explicatum est. Admittendo autem, sub illa particula, *ex toto*, comprehendendi summam perfectionem possibilem homini, saltem in patria, cum illa non comprehendatur ut materia præcepti, sed ut finis præcepti, non excluditur, quin aliqua major perfectio quam præcepta, ut materia, et minor quam sperata et proposita, ut finis, possit esse sub consilio, tanquam aptius medium ad illam consummatam perfectionem obtinendam.

18. *Solvitur secunda ratio ejusdem objectionis.* — Ad secundam rationem, seu confirmationem, quod finis non cadit sub mensuram, respondetur, actum charitatis patriæ, licet sit finis præceptorum, et in illo non adhibeatur mensura, seu limitatio quoad exercitium et fervorem ejus (juxta illud Bernard.: *Modus diligendi est sine modo diligere*), nihilominus quoad obligationem, aliquam mensuram seu determinationem recipere, quia charitatis actus, ut in via præcipitur, est medium ad perfectionem charitatis patriæ acquirendam; et ideo necessario dicendum est, in illo, ut sic, dari certam mensuram, ultra quam potest aliquid plus sub consilio esse, ut satis explicatum est.

19. *Respondetur ad tertium fundamentum hæreticorum.* — *Explicantur verba Lucae decimo septimo.* — Ad tertium fundamentum principale pro hæreticis propositum, ex ratione sumptum, negamus minorem, asserimusque etiam respectu Dei posse dari opera supererogationis, id est, quæ superent id quod mandatum est. Quod his verbis expresse dixit Chrysostomus, homil. 8 de Pœnit.: *Nequaquam Dominum incuses; haud mandat impossibilia, multi et ipsa superant mandata; ergo si impossibilia fuissent, minus sua sponte superassent.* Et Hieronymus, lib. 1 contra Jovinianum: *Christus, ait, ideo plus amat virgines, quia sponte tribuunt quod sibi non fuerat imperatum, majorisque gratiæ est offerre quod non debeas, quam reddere quod exigaris.* Ergo

possunt virgines, supra id quod debent, aliquid offerre seu erogare. Unde Augustinus, lib. de Sanct. Virgin., c. 30: *Si aliquid amplius, utique ultra debitum, supererogaveritis, in redeundo, reddet vobis.* Et serm. 18 de Verbis Apost., de virginibus ait: *Amando te, plus facimus quam præcipis.* Imo ipsemet Dominus satis clare hoc docuit, Matt. 19. Nam cum dixisset: *Serva mandata*, et adolescens dixisset: *Hæc omnia servavi*, replicavit Christus esse aliquid, quod ultra mandata ad perfectionem assequendam fieri posset, videlicet vendere omnes facultates, et sequi ipsum, quod recte notavit Augustinus, epist. 89 ad Hilarium. Nec aliud docuit idem Dominus in alio loco, Luc. 17, cum dixit: *Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt vobis, dicite: Servi inutiles sumus.* Quia non dixit, Nihil amplius facere potestis, quod bonitatem aliquam præceptis addat, sed monuit ut nihilominus se ut servos inutiles recognoscere, vel quia non tam suis viribus quam gratia Dei præcepta impleant, vel quia utilitas illius obedientiæ in ipsos redundat, non in Deum. Et ita dicunt multi Patres, per illa verba præcepisse Christum humilitatem et animi submissionem; ex quo non sequitur ut opera supererogationis negaverit.

20. *Alius sensus eorumdem verborum.* — Imo addendum est, juxta alium valde probabilem sensum supra insinuatam, quemque Maldonatus docte prosequitur, ibi Christum docere voluisse, debere nos aliquid ultra præceptorum exigentiam in obsequium Dei sponte facere, ut cumulatiorem gratiam, et remunerationem a Deo consequamur. Sic enim vocat servos inutiles, qui solum ea faciunt quæ præcepta sunt, ut declarat subjuncta ratio: *Quæ debuimus facere, fecimus*, id est, sola illa. Tales autem servi dicuntur inutiles, non quia non fecerint, et quasi solverint quæ debebant, sed quia nihil sua sponte in gratuitum amorem sui Domini perfecerunt. Et ideo non concludit Christus: Numquid reddet ei condignum stipendium, seu statutam mercedem? sed, *numquid habebit gratiam servo illi, qui fecit quod illi imperaverat?* id est, numquid ultra stipendium debitum reddet ei, qui solum illud, quod tenebatur, fecit; et sic respondet, *Non profecto.* Docens debere nos liberalius cum Deo agere, si volumus eum erga nos largiorem etiam experiri. Ergo supponit nos ex divino amore posse multa facere, ultra ea quæ præcepta nobis sunt.

21. *Qua ratione plus Deo debeamus quam illi*

rependere possimus. — Ad rationem autem qua hoc impugnatur, quia plus Deo debemus quam illi rependere possimus, respondendum est duplex esse debitum, aliud ex voluntaria et congruente gratitudine, aliud ex proprio debito obedientiæ, seu necessitate, quæ rigorosum præceptum imponit. De priori debito vera est illius rationis assumptio, sed ex illa nihil concluditur; quia illudmet gratitudinis genus non semper cadit sub præceptum, et ita sub consilio relinquitur. Si autem antecedens illud de secundo genere debiti intelligatur, falsum est; quia (ut diximus) licet potuisset Deus multa vel omnia, quæ illi ex gratitudine debemus, rigoroso præcepto a nobis exigere, non tamen fecit, nec id fuisset consentaneum providentiæ suæ, ut explicatum est. Igitur, ex eo quod quidquid boni habemus, a Deo accepimus, in rigore præcepti solum ad sequentia tenemur. Imprimis, ut hoc ipsum recognoscamus, et humiliter fateamur, et quod debitis temporibus pro acceptis beneficiis gratias agamus. Deinde, ut quidquid boni facimus, in ipsum, tanquam in ultimum finem, in ejusque gloriam aliquo modo referamus. Denique, ut in nulla re illum offendamus. At vero gratitudo ad Deum non obligat nos in rigore præcepti, ut virginitatem servemus, vel paupertatem sectemur, vel alia bona opera non præcepta faciamus, quamvis, si illa ex gratitudine ad Deum facere velimus, optime id facere possimus; quia nunquam debitum illud exhaurire, aut ei adæquate satisfacere valeamus; tunc vero etiam in ratione gratitudinis opus consilii faciemus, non præcepti.

22. *Utrum consilium aliquam obligationem, licet leviolem, inducat.* — In prima confirmatione illius tertiæ rationis, petitur, an consilium aliquam obligationem, licet leviolem, inducat. Aliqui enim Scholastici ita sentire videntur; illi nimirum qui in hoc peccatum veniale a mortali distinguunt, quod mortale est contra præceptum, veniale vero contra consilium; ut sunt Scot., in 2, dist. 21, q. 1; et Gabr., d. 22, q. 1, art. 3, et in 4, d. 16, q. 5, articulo primo; notat et favet D. Thom., 1. 2, q. 88, art. 1, ad 1, quatenus ait veniale peccatum non esse contra præceptum; quod etiam Alens. sensit, 2 p., q. 106, memb. 5, vers. *Contra quintam*, ad 3; et Bonaven., in 4, d. 42, art. 1, quæst. 1. Inde enim sequi videtur, peccatum veniale esse contra consilium, quia inter præceptum et consilium non est medium; ergo si peccatum veniale

non est contra præceptum, erit contra consilium.

23. *Videri peccatum veniale agere contra consilium.* — Unde alii (ut refert Vega, lib. 11 in Trid., c. 2) dixerunt, consilia esse præcepta minima, de quibus dixit Christus, Matth. 5: *Qui solverit unum de mandatis istis minimis, minimus vocabitur in regno cælorum.* Ex quibus omnibus consequenter inferitur, consilium aliquo modo obligare ad sui observationem, saltem sub culpa veniali. Juxta hanc ergo sententiam respondebitur ad illam confirmationem, dissentire a divina voluntate in his quæ consilii sunt, aliqualem culpam esse, venialem tamen; et in hoc distingui consilium a præcepto. Potestque hoc suaderi, quia velle agere contra consilium, ut, verbi gratia, velle non esse religiosum, non est bonum; ergo est malum; ergo signum est consilium aliquam obligationem inducere. Sicut etiam in religioso velle agere contra unam regulam, quæ in vi præcepti imposita non est, non caret aliqua culpa, licet talis regula tantum vim consilii habere possit.

24. *Consilium ex se nullam omnino obligationem inducit.* — Nihilominus dicendum est consilium purum, et qua tale est, nullam obligationem inducere, nec etiam sub veniali. Ita docuit Vega supra, et lib. 14, c. 12, ubi reprobatur modum illum distinguendi peccatum veniale a mortali, et consentiunt omnes moderni Theologi, 1. 2, q. 88. Hocque mihi certum videtur, et clare doceri a Patribus præcedenti capite allegatis; dicunt enim opera consiliorum esse mere spontanea et libera, et plane sine ulla culpa posse dimitti. Imo videtur clare id docere Paulus, 1 Cor. 7, dicens: *Si nupserit virgo, non peccavit; si acceperis uxorem, non peccasti; qui matrimonio jungit virginem suam, bene facit, etiamsi contra consilium agat; nemo autem de eo qui mentitur, dicere poterit, Bene facit, aut non peccat.* Eademque ratio est de cæteris consiliis. Et ideo in Scriptura non reprehenduntur, qui consilia non sequuntur; solent autem, qui mentiuntur, et qui verba otiosa dicunt, aliave peccata venialia committunt, reprehendi.

25. *Ratio a priori cur frangere consilium non sit peccatum.* — Ratio autem a priori intelligitur, respondendo ad primam illam confirmationem. Consilium enim Dei externum, seu nobis propositum immediate solum indicat dictamen divini intellectus judicantis, et approbantis id quod consilium, tanquam uti-

lius, et convenientius ad vitam beatam facilius et perfectius consequendam. Nam consilium proprie ad intellectum pertinet, et interiorius est actus ejus; exterius vero illum actum internum immediate indicat. Ut, verbi gratia, cum Christus dixit, *Matt. 19: Si vis perfectus esse, abi, et vende, etc.*, proxime significavit nobis quid de illo medio necessario ad salutem sentiret. Unde discrepare ab illo per intellectum, existimando illud medium non esse utilius ac melius, magna esset ratio injuriæ, quam illi irrogarent, qui perperam de illis consilii sentirent. At vero non velle sequi et exequi consilium illud, non quia non existimatur optimum, sed quia voluntas propter alias rationes in illud objectum non inclinatur, nulla est, nec minima, ipsius Christi offensio; quia per hoc nullo modo improbat nec refutatur consilium ejus.

26. *Consilium non metaphoricam, sed propriam voluntatem Dei indicat, licet inefficacem.* — Ulterius vero fatemur, Dei consilium etiam esse signum alicujus voluntatis ejus, sed quia non est talis voluntas, quæ obligationem inducat, ideo consilium ad nullam culpam obligare. Declaratur, quia in Deo multiplex est voluntas: una est propria et formalis; alia dici potest metaphorica; et multi putant consilium solum esse metaphoricam voluntatem, id est, signum ipsum. Juxta quam sententiam facile respondebitur, Deum, consulendo, ita quidem se gerere, ac si vellet ut homo tale consilium exequatur, re tamen vera Deum id sæpe et generaliter non velle; ideoque consilium non indicare in Deo aliquam voluntatem, ratione cujus obligationem inducat. At verius fortasse est consilium indicare aliquam propriam voluntatem Dei; hæc autem duplex esse potest in Deo: una est absoluta et efficax, quam explicamus per verbum præsentis, *volo*; alia est secundum quid, vel per simplicem affectum, quam explicamus per verbum *vellem*, aut per modum desiderii. Consilium ergo de se non indicat in Deo efficacem voluntatem, sed ad summum simplicem affectum et complacentiam in tali meliori bono, quæ voluntas de se ad inducendam obligationem non sufficit. Imo ulterius voluntas efficax ex parte objecti proximi subdistinguenda est. Nam quædam est tantum de executione, alia tantum de obligatione imponenda. Et prior nec ad obligationem sufficit, nec necessaria est. Nam, licet Deus voluerit efficaciter me esse religiosum, non me ad id obligavit; et licet de se non habuerit volunta-

tem efficacem, ut Petrus, verbi gratia, confiteretur Christum, nihilominus illum ad talem confessionem obligavit, quia de ipsa obligatione imponenda efficacem habuit voluntatem, et hæc est necessaria ad obligationem. Quia ergo consilium talem voluntatem non indicat, sed potius, eo ipso quod tantum per modum consilii datur, indicat in Deo non esse talem voluntatem, ideo nullam obligationem inducit. Et hoc modo ponderavit Chrysostomus et alii Patres verba Christi: *Si vis perfectus esse, etc.*

27. *Explicatur Scoti et Gabrielis sententia.* — Unde ad Scotum et Gabrielem respondemus vel refutandam esse illorum sententiam; vel certe ipsos abusos esse nomine consilii, cum omnia illa media, quæ non sunt simpliciter necessaria ad vitam æternam consequendam, dicunt esse sub consilio. Sic enim vitare peccatum veniale dicunt esse sub consilio; hoc autem improprie, et præter communem usum dictum est. Et præterea, permissio illo modo loquendi, negare non possunt esse aliqua consilia, quæ nec illo modo inducunt obligationem, seu esse aliqua media utilia ad vitam æternam, quæ omittente nulla sit culpa. Ideoque, licet dicant peccatum veniale esse contra consilium, non tamen e contrario dicent quidquid contra consilium fit, esse peccatum veniale; hoc enim erroneum profecto esset. Oportebit ergo ut duo genera consiliorum distinguant: unum, cujus transgressio est peccatum veniale; aliud, cujus omissio sine peccato ullo omitti potest. At nos hoc tantum posterius censemus esse proprium consilium, et de illo loqui Paulum et sanctos Patres, cum de consiliis evangelicis loquuntur; illud autem prius magis habere de prohibitione aut de præcepto, quam de consilio. Quod ita explicatur, quia, licet peccatum veniale non auferat jus ad vitam æternam, et ea ratione dicatur, evitare illud non esse medium necessarium, sed utilius ad salutem, nihilominus ita impedit consecutionem salutis, ut nisi evitetur, vel postquam commissum est plene remittatur, nemo cum illo intrabit in regnum cælorum; et sub hac ratione carentia peccati venialis potest dici necessaria ad salutem, quamvis necessarium non sit ut in hac vita obtineatur, nam potest in futura comparari. At transgressio consilii nullo modo impedit beatitudinem, nec aliqua ejus remissio necessaria est.

28. *Explicantur D. Thomæ et alii in contrarium allati.* — Ad D. Thomam vero et

alios respondemus, ipsos non dicere veniale peccatum esse contra consilium, nec negare quin deroget alicui præcepto, vel sit contra aliquam prohibitionem; sed quia illa est levis, nolunt simpliciter vocare præceptum, quod pertinet magis ad modum loquendi, quam ad rem, de quo alibi ex professo dicendum est, nam ad hunc locum non spectat. Ad probationem vero illam, quod velle non servare consilium est malum, respondeo posse argumentum retorqueri ex citatis verbis Pauli; quia si velle nubere non est malum, certe nolle virginitatem servare, non est malum. Fateor tamen talem actum ex solo objecto bonum non esse, sed attendendum esse finem seu motivum talis voluntatis. Et ita etiam quando velle nubere dicitur esse bonum, intelligitur si debito modo fiat, id est, si quis id velit propter filiorum procreationem, vel in remedium concupiscentiæ, etc. Idemque est cum proportionem de volitione agendi aliquid contra regulam non obligantem ad ullam culpam, ut latius infra in proprio loco dicemus. De ultima confirmatione videri possunt quæ dixi lib. 1 de Legib., c. 14, n. 9 et 10, ubi explicavi quomodo consilia evangelica ad legem Christi pertinere dicantur, non ut sub præceptis contenta, sed ut illis veluti ex plena legislatoris providentia adjuncta, et per ipsum approbata, confirmata et promulgata; et ex ibi dictis, quæ hic tradita sunt confirmari possunt.

CAPUT X.

STATUM PERFECTIONIS NON PRÆCEPTORUM TANTUM, SED ETIAM CONSILIORUM OBSERVANTIAM INCLUDERE.

1. *Perfectio charitatis duplex: altera essentialis, altera accidentalis.* — Hæc est conclusio in omnibus his, quæ in præcedentibus capitibus dicta sunt, intenta. Ad cujus explicationem et probationem supponenda imprimis est distinctio in superioribus data, inter statum perfectionis et ipsam charitatis perfectionem; nam charitatis perfectio est finis hujusmodi status; ipse vero status potissime constat ex mediis ad illum finem consequendum, et hoc modo dicitur non tantum præcepta, sed etiam consilia complecti. Ut autem hoc magis declaratur, supponenda est communis distinctio de duplici perfectione charitatis, seu christianæ vitæ: una perfectio dicitur essentialis, alia superaddita essentiali,

ac subinde accidentalis; vel una simpliciter necessaria ad justitiam et vitam spiritualem animæ, alia utilis, seu ad melius esse. De priori loquitur Christus, cum ad omnes dicit: *Estote perfecti*, *Matth. 5*. De posteriori vero dicit ad quemdam: *Si vis perfectus esse*, *Matth. 19*. De priore etiam intelligitur optime Paulus, ad Philip. 3, cum non de se solum, sed etiam de aliis dicit: *Quicumque perfecti sumus*. De posteriori intelligi potest idem Apostolus, eodem c. 3 ad Phil., de se dicens: *Non quod jam acceperim, aut jam perfectus sim*. Nam, licet possit hoc intelligi de perfectione patriæ, ut exponit Augustinus, serm. 15 de Verbis Apost., c. 13, tamen etiam et fortasse melius intelligitur de perfectione viæ abundantiori. Negat autem Paulus se illam habere, non quia jam non esset in altissimo perfectionis gradu, sed quia nondum acceperat totam perfectionem, quam in hac vita consequi poterat et sperabat.

2. *Perfectio vitæ christianæ, de qua loquimur, includit etiam perfectionem accidentalem.* — In præsentem ergo, cum de perfectione vitæ christianæ agimus, non de sola essentiali perfectione, sed de cumulatiore loquimur; nam respectu illius, communem statum perfectionis ejusdem vitæ distinximus. Prior enim perfectio essentialis præcise sumpta pertinet ad communem statum Christianorum; quia, licet non omnes in tali statu existentes illam perfectionem habeant, quia multi non juxta debitum illius status operantur, et ita spiritualiter non vivunt, nihilominus omnes sunt in statu, in quo illam perfectionem intendere ac procurare tenentur, et habent sufficientissima media per quæ illam consequantur.

3. *Perfectio vitæ christianæ sine consiliorum observantia non acquiritur.* — Probatur ratione. — Hinc ergo imprimis concludimus, christianam perfectionem sine observatione consiliorum præter præcepta non acquiri. Assertio est certa et communis, eamque tradit D. Thomas, d. q. 184, art. 3, et sumitur ex verbis Christi, *Matth. 19: Si vis perfectus esse, abi, et vende omnia quæ habes, et veni, sequere me*. Ubi observationem et executionem consilii paupertatis ad perfectionem assequendam proponit ut medium, seu viam necessariam. Et simili modo Paulus consulit virginitatem, dicens, *1 Cor. 7: Volo vos sine sollicitudine esse. Mulier innupta et virgo cogitat quæ Domini sunt, ut sit sancta corpore et spiritu*. Et infra: *Porro hoc ad utilitatem*